

Innst. S. nr. 289

(2000-2001)

Innstilling fra utenrikskomiteen om eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2000, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid

St.meld. nr. 45 (2000-2001)

Til Stortinget

Sammendrag

Meldingen gir en oversikt over norsk eksport av forsvarsmateriell for året 2000. Oversikten er basert på oppgaver fra norske eksportører med utgangspunkt i innvilgede utførselslisenser og tillatelser. Omfanget av eksport, utførte tjenester og reparasjoner for utenlandske oppdragsgivere på forsvarsmateriellområdet er reflektert i tabellene i meldingens kapittel 6.

Utenriksdepartementets liste I beskriver hvilket forsvarsmateriell og tilhørende teknologi som er underlagt eksportkontroll. Listen omfatter både A-materiell, som er våpensystemer og ammunisjon, og B-materiell, som er annet utstyr utviklet eller modifisert for militære formål. Liste II omfatter sivile produkter som i tillegg kan ha viktig militær anvendelse, såkalte flerbbruksvarer, og som også er underlagt eksportkontroll. Det er bare materiell på liste I som er omfattet av tabellene i meldingen.

Oppgavene over eksporten av forsvarsmateriell fra Norge er fremstilt i syv tabeller som viser eksporten fordelt på varegruppene i liste I, mottakerland og regioner, samt tjenesteytinger og reparasjoner for utenlandske oppdragsgivere. For sammenlikningens skyld er det videre tatt inn en oversikt over eksporten av kategori A- og B-materiell, samt tjenester og reparasjoner for perioden 1996-2000. I alt 41 bedrifter har rapportert om utførsel i 2000 som omhandles av denne meldingen, og det gis en oversikt over disse.

I 2000 var den samlede verdien av eksporten av forsvarsmateriell, tilknyttede tjenester og utførte reparasjoner 1 169 277 000 kroner. Av dette utgjorde tjenester 81 768 000 kroner. Reparasjoner utført i Norge for utenlandske oppdragsgivere utgjorde vel 26 341 000 kroner.

Omfanget av den årlige eksporten av forsvarsmateriell varierte lite i perioden 1996-2000, og lå på omkring 1,1 mrd. kroner pr. år. I 1999 økte den til 1,3

mrd. kroner, noe som i hovedsak kunne forklares med økt eksport til Sverige og visse større enkeltleveranser. I 2000 er omfanget altså igjen redusert til omkring det nivå som har vært det vanlige i de senere år. Komponenter, deler og delsystemer representerer den største delen av eksporten.

De største mottakerne av forsvarsmateriell fra Norge er NATO-landene, de nordiske land og andre europeiske land. De største mottakere av kategori A-materiell (våpen og ammunisjon) var Australia, Storbritannia, Sveits, Tyskland og USA. De største mottakerne av kategori B-materiell fra Norge i 2000 var Danmark, Sverige og USA. Av ikke-NATO-land har i tillegg Brasil, Brunei, Bulgaria, Chile, De forente arabiske emirater, Egypt, Estland, Finland, Japan, Latvia, Malaysia, New Zealand, Romania, Saudi-Arabia, Singapore, Slovakia, Sør-Afrika, Sør-Korea, Thailand og Østerrike mottatt norsk forsvarsmateriell.

Meldingen redegjør i kapittel 2 og 3 også for lovgrunnlaget, varelistene og retningslinjene for Utenriksdepartementets behandling av eksportsøknader for forsvarsmateriell. Utgangspunktet for gjeldende regelverk og praksis er en regjeringserklæring og et stortingsvedtak av 11. mars 1959. Erklæringen slo fast at "hovedsynspunktet bør være at Norge ikke vil tillate salg av våpen og ammunisjon til områder hvor det er krig eller krig truer, eller til land hvor det er borgerkrig".

Meldingen berører i kapittel 4 problemstillinger i tilknytning til omstrukturering og internasjonalisering av forsvarsindustrien og det medfølgende behov for styrket samarbeid på myndighetssiden. Markedet for forsvarsmateriell er blitt mindre de siste årene, og konkurransen hardere, noe som har medvirket til økt samarbeid om utvikling og produksjon. Et eksempel på dette er etableringen av det norsk-finsk-svenske ammunisjonsproduksjonsselskapet NAMMO, hvor

formålet med samarbeidet er å legge forholdene til rette for en virksomhet som også i fremtiden vil være konkurransedyktig internasjonalt.

Meldingen beskriver i kapittel 5 det omfattende internasjonale samarbeidet om eksportkontroll og ikke-spredning. Norge er medlem i alle de fem multilaterale eksportkontrollregimene, og implementerer i tillegg alle relevante vedtak fattet i FN og OSSE. Når det gjelder FN-vedtak, etterlever Norge alle vedtak om våpenembargo uavhengig av om de har bindende eller ikke-bindende karakter. I praksis har Norge også sluttet seg til og etterlever alle EU-vedtak om våpenembargoer. Dette er en politikk som Regjeringen tar sikte på å videreføre.

Våren 2000 ble det holdt en tilsynskonferanse for Ikkespredningsavtalen. Slike konferanser holdes hvert femte år. Meldingen redegjør for utfallet av konferansen, og betydningen formuleringene i sluttdokumentet har i kjernefysisk ikke-spredningssammenheng. Meldingen omtaler videre Norges undertegning av en tilleggsprotokoll knyttet til sikkerhetskontrollavtalen med det internasjonale atomenergibyrået (IAEA).

I tillegg til aktivitetene i de multilaterale regimene, har Norge et nært samarbeid med de øvrige nordiske og andre nærstående land om eksportkontrollspørsmål. Det avholdes halvårlige konsultasjoner med de nordiske land og et nordisk-baltisk møte en gang i året. Norge er ett av 17 land utenfor EU som har sluttet seg til prinsippene i EUs atferdskodeks for våpeneksport, og implementerer disse i den nasjonale eksportkontrollen.

Fra norsk side arbeides det aktivt for å fremme større åpenhet og innsyn i internasjonal våpenhandel. Meldingen omtaler også Norges initiativ for å etablere mekanismer med sikte på å styrke kontrollen med formidling av våpen og militært materiell (våpenmekling). Det gis videre en orientering om Norges interna-

sjonale engasjement for å hindre spredning av håndvåpen, samt forberedelsene til FN-konferansen om håndvåpen i juli 2001.

Som vedlegg til meldingen følger Utenriksdepartementets forskrifter og retningslinjer knyttet til eksportkontroll av forsvarsmateriell samt en oversikt over medlemskap i de multilaterale eksportkontrollregimene.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Haakon Blankenborg, Kirsti Kolle Grøndahl, Marit Nybakk, Hill-Marta Solberg, Tom Thoresen og Åge Tovan, fra Kristelig Folkeparti, Kjell Magne Bondevik og lederen Einar Steensnæs, fra Høyre, Jan Petersen og Siri Frost Sterri, fra Senterpartiet, Marit Arnstad, fra Venstre, Lars Sponheim, og representantene Dag Danielsen og Fridtjof Frank Gundersen, har ingen merknader.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti, Heikki Holmås, mener at menneskerettighetssituasjonen i Tyrkia tilsier at Norge ikke burde eksportere forsvarsmateriell til landet.

Komiteens tilråding

Komiteen har ellers ingen merknader, viser til meldingen og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

St.meld. nr. 45 (2000-2001) - om eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2000, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid - vedlegges protokollen.

Oslo, i utenrikskomiteen, den 31. mai 2001

Einar Steensnæs
leder

Dag Danielsen
ordfører

Haakon Blankenborg
sekretær